

BARN I LINDHAGEN

Stadsutvecklingsområdet Lindhagen på
nordvästra Kungsholmen ur ett barnperspektiv

Avstämning mars 2008

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Bakgrund	4
Sammanfattning	5
Värderingsunderlag	7
Barn i staden	8
Beskrivning av området	10
Analys	13
Sammanfattning analys	17
Inför kommande planering	19
Referenser	22

Bilagor:	
Bilaga 1 Befintliga och planerade parker	24
Bilaga 2 Trafik och barriärer	29
Bilaga 3 Barns platser/målpunkter	30
Bilaga 4 Prognos för buller	31
Bilaga 5 Kvävedioxid	32
Bilaga 6 Tillgångsanalyser	33

Tv: Pulkabacke vid Stadshagsberget.

Framsida: Kristinebergs slottspark.

BAKGRUND

Stadsdelen Lindhagen på nordvästra Kungsholmen är ett av de stora stadsutvecklingsområdena i Stockholm. Förtätning av bostäder och kontorsverksamheter planeras på ett område som idag utgörs av industrimark, trafikanläggningar, institutioner och hamnverksamhet.

Syftet med rapporten är att analysera stadsplanen för stadsutvecklingsområdet Lindhagen på nordvästra Kungsholmen ur ett barnperspektiv samt att därefter ta fram förslag på hur planeringen av området kan förbättras utifrån barns behov.

Området har analyserats utifrån den stadsplan som ligger fast idag, i mars 2008, och som visas på översiktskartan på sidan 10.

Medverkande

Stockholms stad:

Christina Norén, projektchef, exploateringskontoret

Anders Berg, arkitekt, stadsbyggnadskontoret

Karin Mehliis, landskapsarkitekt, exploateringskontoret

Topia Landskapsarkitekter AB:

Lotta Magnuson, landskapsarkitekt, LAR/MSA

Rein Matson, landskapsarkitekt, LAR/MSA

Kristinebergs slottspark

SAMMANFATTNING

Syftet med rapporten är att analysera Lindhagen ur ett barnperspektiv samt att ge förslag på hur området kan förbättras utifrån barns behov.

Värderingsunderlag

Barn har rätt till en god boendemiljö precis som vuxna. Barns rättigheter regleras på nationell nivå bland annat genom den så kallade Barnkonventionen. På lokal nivå anger Stockholms parkprogram riktlinjer för planeringen av parker och grönområden. Riktlinjerna anger bland annat minsta gångavstånd till lekplats eller parklek.

Barn har behov av en trygg och stressfri uppväxtmiljö med egna, varierade och tillräckligt stora och åtkomliga platser för lek. Barns behov skiljer sig åt i olika åldrar. Yngre barn ställer stora krav på sin närmaste omgivning och är känsliga för trafikbarriärer. Lite äldre barn kan ta sig längre bort men ställer högre krav på de platser där de vistas. Ungdomar kan röra sig över stora områden för att finna sina platser. Barns rörelseradie begränsas av den fysiska miljön (såsom trafiken) men även av föräldrarnas gränsdragningar.

Stadsutvecklingsområdet

Lindhagen är ett av Stockholms stadsutvecklingsområden. Området planeras som en utvidgning av

den befintliga stadsstrukturen på Kungsholmen, som till stor del är så kallad stenstad; tätt bebyggda kvarter mellan gator i genomgående rutnät.

Det finns idag stora gröna ytor inom och i anslutning till stadsutvecklingsområdet. Fredhällsparken, Kristinebergs slottspark, Kristinebergs IP, Stadshagsberget och Karlbergspromenaden utgör viktiga befintliga rekreativa ytor. Ytterligare parker planeras i samband med exploateringen: Kristinebergs strandpark, Nelly Sachs park, Hornsbergs strandpark och Brovaktarparken. Kristinebergsparkerna kopplar på det sammanhängande band av stora landskapsparker med höga rekreativa och kulturhistoriska värden; Fredhällsparken, Konradsbergsparken och Rålambshovsparken, som tar vid söder om Drottningholmsvägen. En ny parklek planeras i Kristinebergs strandpark och flera lekplatser kommer att anläggas.

Två stora trafikleder löper genom området, Essingeleden och Drottningholmsvägen. De är barriärer i staden och en källa till buller och emissioner. Vägarna har idag flera planskilda korsningar, vilka är mycket betydelsefulla för barns framkomlighet i området. Även Lindhagensgatan är starkt trafikerad men saknar helt planskilda korsningar. Den utgör därför en stark trafikbarriär för barn.

Analys

I de flesta områden inom stadsdelen är parktillgången tillfredsställande. De flesta invånare, både barn och vuxna, kommer att ha tillgång till en kvarterspark (<5ha) inom 200 meter och en stadsdelspark (>5ha) inom 500 meter.

Att förlägga bebyggelsen i täta kluster innebär att en större sammanhängande grönyta i ett attraktivt läge har kunnat fredas. Den nya Kristinebergs strandpark bildar tillsammans med det befintliga Kristinebergsstråket och parkstråket söder om Drottningholmsvägen ett långsträckt band av parker som utgör en ovärderlig rekreativ lunga på Kungsholmen.

I området kring St.Görans sjukhus, dvs. kv Snöflingan, norr om Drottningholmsvägen, kv. Flanören och kv. Gångaren är tillgången till både parker och olika brukarvärden bristfällig. Här saknas allmänna parker och trafikbarriärer skär av området från den omgivande staden. Även i Stadshagen och i kv. Lustgården är tillgången till parker och brukarvärden bristfällig.

En av de mest bullerutsatta parkerna kommer att vara Kristinebergs slottspark. I ungefär halva parken beräknas bullret överstiga 50 dB(A). Närmast

Drottningholmsvägen övergår ljudnivåerna 70 dB(A). Vid denna nivå utgör bullret en stressande faktor för barn och försämrar deras koncentrations- och inlärningsförmåga.

Att bygga ut stadsdelen efter den täta stenstadens modell anses skapa förutsättningar för ett rikt stadsliv och för ett minskat behov av transporter. Modellen medför samtidigt begränsningar i barns möjligheter att röra sig på egen hand. Gatorna som omgärdar kvarteren på samtliga sidor hindrar barn från att själva ta sig till sina lek- och vistelseplatser.

De kringbyggda och slutna gårdarna har vissa fördelar för barnfamiljen. Gården är en känd och trygg miljö, barnen håller sig inom räckhåll och husen skyddar gården från buller. Problem uppstår när de kringbyggda kvarteren planeras med alltför små och mörka gårdar, på vilka det är svårt att hitta tillräckliga vistelseytor för lek och aktiviteter. Om barnfamiljer ska ha möjlighet att bo kvar i stadens centrala delar förutsätts en rymlig och funktionsduglig gård.

I kv. Kojan, som är det största sammanhängande detaljplanelagda bostadsområdet är husen som omgärdar kvarteren höga och gårdarna små, vilket följdaktligen gör gårdarna mörka. Ingen av gårdarna i kvarteret uppfyller Stockholms parkpro-

grams rekommendationer att en bostadsgård bör vara solbelyst till minst 50 procent klockan 15:00 på höst- och vårdagjämningen. Även i flera av de övriga hittills detaljplanelagda kvarteren är gårdarna små.

Inför kommande planering

Säkra passager gör befintliga grönytor bättre utnyttjade
I den befintliga planen finns vissa punkter där en säker passage för barn bör skapas för att de stora parkresurserna ska kunna utnyttjas fullt ut. Eftersom Kristinebergsstråket kommer att bli en viktig målpunkt för barn är det viktigt att trafiken på de gator som omgärdar det har låg hastighet. Kopplingen för fotgängare mellan Kristinebergs slottspark och Fredhällsparken måste bli tydligare och uppgraderas till en trygg och överblickbar passage. Helst bör den löpa över Drottningholmsvägen. De befintliga gång- och cykelpassagerna under Drottningsholmsvägen och Essingeleden kan förbättras genom ökad orienterbarhet och trygghet. Parktillgången för de boende inom St: Göransområdet kan förbättras antingen genom att delar av St: Göransparken görs tillgänglig för allmänheten eller att en trafikseparerad passage söderut mot Rå-lambshovsparken säkerställs. Hastighetsbegränsande åtgärder för Lindhagensgatan bör undersökas.

Befintliga grönytor uppgraderas och förädlas
Stadshagsberget kan göras mer åtkomligt genom att attraktiva promenadvägar och vistelseplatser skapas här. Grönytan bakom Stadshagsskolan kan uppgraderas till en attraktiv parkyta och skötas som en park.

Ljudmiljöer förbättras

Vid Kristinebergs slottspark bör Drottningholmsvägen skärmas av för att reducera bullernivåerna i parken till minst 55 dB(A).

Ungdomssatsning

Möjligheten att skapa ett ungdomskafé eller en ungdomsgård inom området bör undersökas.

Hybrid av kvartersstrukturen

I de kommande etapperna finns möjlighet att planera för rymligare och ljusare bostadsgårdar. Att skapa ett gaturum på tre av kvarterets sidor och behålla den fjärde sidan öppen ut mot Kristinebergsstråket kan vara ett alternativ. På så sätt når både ljuset lättare in i kvarteret och barn når ett grönområde på egen hand utan att behöva vara hänvisad till en vuxens sällskap.

VÄRDERINGSUNDERLAG

De lagar och riktlinjer som styr planeringen och betonar barns behov redovisas i korthet nedan. Det är Barnkonventionen, utdrag ur Plan- och bygglagen, Miljömål 15 som behandlar God bebyggd miljö samt Stockholms Parkprogram, som är ett handlingsprogram för utvecklingen av Stockholms park- och naturmark.

Plan och bygglagen

Plan och bygglagen (PBL) är den lag som reglerar planläggningen av mark, vatten och byggande. Några paragrafer i PBL berör barns livsmiljö:

1 kap. Inledande bestämmelser

1 § ... Bestämmelserna syftar till att med beaktande av den enskilda människans frihet främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer.

3 kap. Tomter, allmänna platser m.m.

15 § 6 ... Om tomter tas i anspråk för bebyggelse som innehåller en eller flera bostäder eller lokaler för barnstuga, skola eller annan jämförlig verksamhet, skall det finnas tillräckligt stor friyta som är lämplig för lek och utevistelse på tomten eller på utrymmen i närheten av denna. Om det inte finns tillräckliga utrymmen för att anordna både parkering och friyta, skall i första hand friyta anordnas.

Riksdagens miljö kvalitetsmål

Miljömål 15 God bebyggd miljö

I det nationella miljö målet ”God bebyggd miljö” anges att: ”Natur- och grönområden med närhet till bebyggelsen och med god tillgänglighet värnas så att behovet av lek, rekreation, lokal odling samt ett hälsosamt lokalklimat kan tillgodoses.” (prop. 2004/05:150)

Barnkonventionen

År 1948 antog Förenta Nationerna (FN) den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna. Den sjätte och sista konventionen kallad Barnkonventionen antogs 1989 och behandlar barnets rättigheter.

Konventionens fyra grundprinciper

Artikel 1: I denna konvention avses med barn varje människa under 18 år, om inte barnet blir myndigt tidigare enligt den lag som gäller barnet.

Artikel 2: Varje barn, utan undantag har rätt att få ta del av sina rättigheter.

Artikel 3: Barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn.

Artikel 6: Barnets rätt till liv och utveckling ska säkerställas.

Artikel 12 och 31

Artikel 12: Barnet har rätt att bilda egna åsikter och fritt uttrycka dessa i alla frågor som berör dem i förhållande till barnets ålder och mognad.

Artikel 31: Barnet har rätt till vila och fritid, lek och rekreation anpassad till barnets ålder samt rätt till att fritt delta i det kulturella och konstnärliga livet.

Sverige har skrivit på Barnkonventionen och regeringen arbetar för att utveckla barns och ungdomars delaktighet i samhälls- och trafikplaneringen och att konventionens intentioner finns med i allt beslutsfattande som rör barn. (prop.1997/98:182) Stockholms stad har antagit ett handlingsprogram för FN:s barnkonvention som innebär att varje nämnd, förvaltning och bolag ska anlägga ett barnperspektiv på sin verksamhet. (Reviderat handlingsprogram för FN:s barnkonvention, 2004)

Stockholms parkprogram

Stockholms Parkprogram fungerar delvis som en tillämpning av ovan refererade lagar och mål. Skötsel, utveckling och planering av Stockholms stads park- och naturmark sker utifrån riktlinjerna i parkprogrammet. Programmet anger bland annat hur mycket grönytor och brukarvärden som bör finnas tillgängligt i närheten av bostaden.

BARN I STADEN

Utemiljön

En bra uppväxtmiljö för barn bör vara trygg och sakna stressande faktorer. Barn har ett stort behov av att leka för att utvecklas och behöver platser som är lämpliga för detta. Att platserna är åtkomliga, varierade och tillräckligt rymliga är viktigt. (Nordström, 2004) Varierad och kuperad naturmark är den mest stimulerande lekmiljön för barn enligt forskaren Pia Björklid. (Björklid, 2005)

Barn leker oavsett om miljön är planerad för det eller inte, de leker hemma, i sin närmiljö och längs med trafikerade gator, om detta är vägen till skolan. (Björklid, 2005) Barn i olika åldrar ställer olika krav på miljön. Större barn behöver större ytor för att kunna springa omkring, spela boll eller cykla. De har även behov av att upptäcka egna platser som är fria från insyn, men som ändå ligger nära bostaden. För att finna platser för speciella aktiviteter såsom till exempel att åka pulka är de äldre barnen beredda att ge sig av en längre sträcka. (Berglund och Jergeby, 1989)

De öppna fritidsverksamheterna, parklekarna, är en stor tillgång i Stockholm. Här är leken varierad och trygg, och flickor och pojkar leker mer tillsammans. (Björklid, 2005) Platser som tilltalar vuxna är automatiskt mer attraktiva för barn. Att kunna etablera nätverk under tiden de är ute med sina barn är betydelsefullt för vuxna. (Björklid, 1980).

Stockholms parkprogram anger riktvärdet att kvarter- och stadsparker bör nås inom 200 respektive 500 meter för att nå god parktillgång. Möjlighet till lek bör nås inom 200 meter och naturlek och parklek inom 500 meter. För att vara trivsamma bör parkerna ha ett bra lokalklimat och en bullernivå som understiger 55dB(A) (Stockholms parkprogram, 2006)

Trafik

Trafiken utgör en stressande och även farlig faktor för barn. Små barn har ingen möjlighet att klara sig på egen hand i trafiken eftersom de inte har den erfarenheten, tillräckliga simultankapaciteten eller vidseendet för att bedöma riskerna. (Vägverket, 2000). Vid tolv års ålder börjar ett mer abstrakt synsätt utvecklas, vilket gör att de först nu kan bedöma trafiken (Trafik, miljö och samhällsplanering, 2000) och klara att hantera ljusreglerade övergångsställen. (Vägverket, 2000).

Olyckor med barn i trafiken sker oftast när barn korsar gator eller vägar. Trafikseparerade områden, där man sökt minimera blandningen av barn och trafik, är olycksrisken 3-5 gånger lägre än i den oseparerade traditionella rutnätsstaden (Barn och trafik, 1981). Att som 11-12-åring dels ha behov av att röra sig längre sträckor bort från hemmet, dels inte vara helt mogen för att klara trafiken, gör

att åldersgruppens rörelsefrihet blir något begränsad i staden (Berglund och Jergeby, 1989). Många föräldrar inser riskerna i trafiken, vilket leder till att allt större andel barn skjutsas till skola och förskola. Studier visar att barn i åldern 7-9 år i mycket högre grad (95 % av de tillfrågade) går själva till skolan i trafikseparerade områden jämfört med (50 % av de tillfrågade) i innerstaden. Det är även få barn i 12-årsåldern som tillåts cykla på egen hand i staden. Orsaker uppgavs vara den komplexa trafikmiljön och att cykelbanorna inte bildar ett sammanhängande nät, utan barnen skulle tvingas cykla med övrig trafik. Dessa gränser som föräldrarna sätter för sina barn, utifrån ett säkerhetsperspektiv, begränsar deras rörelsefrihet. Restriktionerna och den fysiska miljöns utformning har stor betydelse för hur barn använder sitt grannskap, vilket i sin tur påverkar deras frigörelseprocess, utveckling och rumsliga uppfattning. (Björklid, 2005)

Barn är även känsliga för avgaser och buller från trafiken. Luftföroreningar skadar barn vid relativt låga nivåer och forskningen visar på ett tydligt samband mellan astma och ökade luftföroreningar. (Björklid, 2005) Barn är särskilt känsliga eftersom deras lungor växer. Buller kan leda till oro och koncentrationssvårigheter. (Barnperspektiv, 2002) Vid bullernivåer över 65 dB(A) försämras barns inlärningsförmåga. (Boverket, 2004)

Ungdomar

För vuxna kan ofta ansamlingen av ungdomar vara förknippad med problem såsom fylleri och nedskräpning, vilket kan leda till konflikter mellan grupperna. Det kan göra att ungdomars platser inte värderas särskilt högt av planerare. (Lind m.fl., 2002)

Ungdomar har en helt annan räckvidd när de rör sig i staden. Platser de besöker kan vara dels reträttplatser att vara ifred på och vara oövervakad av vuxna, dels interaktionsplatser för att mötas och synas. (Lieberg, 1992) Att besöka ungdomsgårdar är en populär aktivitet under de kalla månaderna i Stockholms innerstad. (Lind m.fl., 2002)